

Muusikateoste arranžeerimise ja kohandamise hea tava

Autorile kuulub ainuõigus lubada ja keelata oma teoste töötlemist (arranžeerimist). EAÜ ei väljasta arranžeeringu tegemise luba, mistõttu peab seda taotlema otse teose autori(te) ja/või õiguste omajate (nt pärijate) käest. Samas on valdkonnas välja kujunenud hoiakud ja praktikad ehk hea tava. Seda käesolev dokument käsitlebki.

Mis on arranžeerimine

Arranžeerimine ehk seadmine on algse teose muusikalise osa loominguline muutmine.

Arranžeerimisega on tegemist ainult juhul, kui arranžeerija lisab omalt poolt algsele teosele uusi originaalseid muusikalisi elemente või kasutab algse teose materjali vaid osaliselt. Muusikateose arranžeerija individuaalne lähenemine ja loominguiline panus algse teose arranžeeritud versioonis peab olema selgelt tajutav ja seda sõltumata teose esitajast.

Seejuures kehtib teose terviku kaitse ka teose osadele. Teose osade autoriõiguse kaitset hinnatakse tervikteosega samadel alustel. Seejuures võib ka väga lühike, mõnesekundiline teose osa (näiteks kahe takti pikkune helilõik) olla autoriõigusega kaitstud ja selle kasutamine autori loata keelatud siis, kui selles peegeldub autori isikupära ning ilmnevad tema vabad ja loominguilised valikud¹.

Kas arranžeerijale tekib autoriõigus?

Kui arranžeerija on saanud loa teose töötlemiseks, tekib tal uuele algse muusikateose töödeldud versioonile – ehk arranžeeringule – samuti autoriõigus ning ta jagab seda koos algse teose õiguste omajatega.

Kui sellist luba ei ole saadud, siis ei teki arranžeerijal ka mingeid autoriõigusi, kuna ta ei ole järginud algse teose loojate autoriõigusi. Seega ei saa ka EAÜ sellisele isikule tasu koguda, vaid kogu EAÜ poolt kogutud autoritasu arranžeeringu kasutamise eest jaotab EAÜ algse teose õiguste omajate vahel.

Üldjuhul vastutab ilma loata tehtud arranžeerimise eest isik, kes vahetult teost töötles. Kui isik on seda teinud kellegi teise ülesandel (tellimusel), siis vastutab ka ülesande andja õigusvastaselt ehk ilma loata algse teose autorile (või tema õiguste omajale) tekitatud kahju eest, kui ülesande andjal oli kontroll arranžeerija tegevuse üle. Seega tuleks tellimustööna tehtavate arranžeeringute puhul kokku leppida, kas loa saamine jääb arranžeerija või tellija ülesandeks.

Isik, kes tugineb autoriõiguse rikkumisele ja esitab sellest tulenevalt nõudeid, peab vaidluse korral tõendama oma autorsust või seda, et õigused kuuluvad talle. Juhul kui enda autorsusele tuginev isik on avaldanud teose oma nime all või oma üldtuntud pseudonüümi või autorimärgi all, pöördub tõendamiskooormus ümber ja lasub autorsuse vaidlustajal².

Mis ei ole arranžeerimine?

Igasugune muusikateosega seotud muudatus ei ole käsitletav arranžeerimisena, milleks on vaja saada algse muusikateose autori, tema esindaja või õiguste omaja luba.

Arranžeerimine ei ole:

- teose kohandamine ilma loova panuseta;
- lihtsamate versioonide kirjutamine;
- helistiku või hääleregistri muutmine;
- seade transkribeerimine;
- vähesed muudatused ja esitaja tõlgenduspanus;
- dubleeringu lisamine või eemaldamine.

¹ Viide Riigikohtu lahendile 2-16-8751/184 p 22.5

² Viide Riigikohtu lahendile 2-16-8751/184 p 23.1

Kohandamine ja orkestreerimine

Kohandamine (adapteerimine) on teatavale koosseisule loodud heliteose mugandamine mõnele teisele koosseisule, mis muuhulgas võib sisaldada ühele instrumendile või häälele loodud partiide ümber kirjutamist teistele. Seejuures ei muudeta algse teose muusikalist materjali, näiteks meloodiaid, harmoonilisi järgnevusi jmt. Näiteks üksnes klaverile kirjutatud partituuri saab seada ehk orkestreerida suuremale koosseisule ja mitmele pillile.

Kui orkestreerimisel kohandatakse ühele koosseisule loodud teos ümber teisele koosseisule nii, et loovat panust ei lisatud, pole selleks ka autori luba tarvis (kuna teost ei ole loominguliselt muudetud). Kui orkestreerimine vajab aga sedalaadi muudatusi, mida teose autor võib käsitleda oluliste loominguliste muudatustena – ehk tegemist on juba arranžeringuga – on mõistlik küsida siiski ka algse teose autori luba.

Muusikatööstuses levinud tavade ja praktika kohaselt ei ole teose kohandamine, ilma et algsele teosele lisataks oma loovat panust, käsitletav teose muutmisenä, ja selliseks tegevuseks ei ole vaja saada algse teose autori luba. Algse teose autori nimi tuleb siiski alati ära märkida.

